

מעקב אחר פסיקה לתאריכים 26/04-04/05/2018

ע"ע (ארצלי) 14290-06-16 מטב עמותה לשירותי טיפול ורווחה ע"ר נ' עמותת ידיד מרכזי זכויות בקהילה (פורסם בנבו, 01.05.2018) (להלן: עניין מטב), ערכאה: בית הדין הארצי לעבודה, מפי הנשיא (בדימוס)

פליטמן, סגן הנשיאה איטח והשופט פוליאק

בית הדין הארצי לעבודה דן במספר ערעורים על החלטת בית הדין האזורי בירושלים לאשר כתובענה ייצוגית בקשה שהגישה "עמותת ידיד – מרכזי זכויות בקהילה" (להלן: העמותה), אשר עניינה תשלום שכר עבודה למטפלות ומטפלים סיעודיים עבור "זמן מעבר" בין מטופלים (להלן: החלטת האישור).¹ בהחלטת האישור נקבע גם כי יש להחליף את העמותה בתובע מייצג אחר, בעל עילת תביעה אישית. ערעור הנתבעות (המעסיקות - חברות ועמותות המעסיקות מטפלים סיעודיים) נוגע להחלטת בית הדין להיענות לבקשת האישור. ערעור התובעת (העמותה) נוגע לשיעור ההוצאות שנפסק לזכותה ולהוראה להחליפה בתובע מייצג אחר.² בית הדין הארצי לעבודה הגיע לכלל מסקנה כי יש לקבל את ערעור המעסיקות וכפועל יוצא לדחות את הבקשה לאישור. בנוסף, למעלה מן הצורך ונוכח הראשוניות של השאלות שמועלות בערעור בנוגע להחלטה על החלפת העמותה, מצא בית הדין לנכון להידרש גם לסוגיה זו.³

ערעור העמותה – החלפתה בתובע מייצג אחר

סעיף 4(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: החוק) קובע כי ארגון, כהגדרתו בחוק, רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית, בתחום אחת המטרות הציבוריות שבהן הוא עוסק, ובלבד שביט המשפט שוכנע כי קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם שיש לו עילת תביעה אישית. ההלכה המרכזית המפרשת סעיף זה היא פסיקת בית המשפט העליון בעניין קולך,⁴ שם קבע השופט דנציגר כי נקודת המוצא היא העדפה לכך שמגיש התובענה הייצוגית יהיה בעל עילת תביעה אישית או רשות ציבורית, ולא ארגון.⁵ הגישה העקרונית שהציע דנציגר היא פרשנות מצמצמת ביחס לסעיף 4(א)(3) לחוק. גישה זו נובעת מהחשש כי הסרת החסמים הפרוצדוראליים באופן בלתי זהיר, שיאפשר לארגונים להגיש בקשות לאישור תובענות ייצוגיות ללא מגבלות, עלולה להגדיל את היקף התופעה של הגשת תביעות סרק, ותתמרץ גורמים מסוימים להתאגד אך ורק כדי להקל על עצמם להגיש תובעות ייצוגיות.⁶

בנוסף, סיכם השופט דנציגר את התנאים המצטברים בהם ארגון המבקש להגיש תובענה ייצוגית נדרש לעמוד: ראשית, על הארגון להוכיח שהוא עומד בתנאי סעיף 2 לחוק, ובתוך כך שהוא תאגיד פעיל ומוכח, הפועל באופן סדיר וממשי, במשך שנה לפחות, ושמטרת פעילותו היא במובהק מטרה ציבורית; שנית, על הארגון להוכיח שהתובענה היא בתחום אחת ממטרותיו הציבוריות; שלישית, על הארגון להוכיח כי קיים

¹ ת"צ (אזורי י-ם) 37319-08-11 עמותת ידיד - מרכזי זכויות בקהילה נ' א.ש. סיעוד ורווחה בע"מ (פורסם בנבו, 22.05.2016). יצוין כי שכר העבודה המשולם למטפלות עבור עבודתן הוא שכר שעתי והוא משולם, ככלל, עבור שעות עבודה בשירות המטופל. דהיינו, ככלל, לא משולם למטפלות שכר או פיצוי אחר בגין הזמן שחולף בין מטופל למטופל באותו יום, לרבות לא בגין זמן המעבר ממטופל אחד לשני. בהתאמה, המוסד לביטוח לאומי משלם למעסיקות רק עבור שעות עבודתן של המטפלות עבור המטופלים ולא עבור "זמן אחר", לרבות לא עבור זמן המעבר. עניין מטב, פס' 7 לפסק דינו של סגן הנשיאה איטח. להרחבה ראו פס' 5-11.

² שם, פס' 1-2. יצוין כי המוסד לביטוח לאומי עירער על דחיית בקשתו להימחק כמשיב לבקשה לאישור, ובית הדין הארצי החליט לדחות את ערעורו בעניין זה. ראו דיון, שם, בפס' 35-39.

³ שם, פס' 24.

⁴ רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך - פרום נשים דתיות (פורסם בנבו, 09.12.2015) (להלן: עניין קולך). פרשנותו של סעיף 4(א)(3) לחוק לא נדונה בפסיקתו של בית המשפט העליון לפני פסק דין זה, אך נדונה על ידי המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי (השופט כבוב) בת"צ (כלכלית) 2484-09-12 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' כהן (פורסם בנבו, 18.2.2013). ראו גם פסיקה מאוחרת יותר של השופט דנציגר, בה עמד על תפקידם של ארגונים בהגשמת יעודה של התובענה הייצוגית ככלי לשינוי חברתי, והפנה להחלטה בעניין קולך: ע"א 7842/16 אדם טבע ודין - אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' לוי פירסק, פס' 17-22 לפסק דינו של השופט דנציגר (פורסם בנבו, 27.09.2017).

⁵ המונח רשות ציבורית בחוק מתייחס לשלוש הרשויות המנויות בתוספת הראשונה לחוק (נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים, נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה).

⁶ עניין קולך, לעיל ה"ש 4, פס' 32-33 לפסק דינו של השופט דנציגר.

קושי להגיש את הבקשה בידי אדם בעל עילת תביעה אישית. בנוסף, הוא קבע כי המונח "קושי" ייבחן בהתאם למקרה ולנסיבותיו, כאשר הוכחת תנאי זה תדרוש הצגת נתונים לפיהם הארגון פעל "בשקידה סבירה" לצורך איתור תובע בעל עילת תביעה. עם זאת, נקבע כי יתכנו מצבים חריגים שבהם ישכנע בית המשפט כי קיים קושי אינהרנטי או שקיימים נתונים המלמדים על קושי במציאת תובע בעל עילת תביעה אישית.⁷

שאר ההרכב בעניין קולך הביע עמדה שונה מעט ביחס לפרשנות המונח קושי: השופטת (כתוארה אז) חיות ציינה כי בשונה מהשופט דנציגר, היא נוטה לדעה כי גישה מצמצמת מדי בפירוש הדרישות הקבועות בסעיף, עלולה לגרוע מכוחה של התובענה הייצוגית ככלי לקידום אינטרסים ציבוריים.⁸ השופטת ברק-ארז הסכימה להערוותיה כי לא ראוי להכביד על ארגון המבקש לפעול כתובע ייצוגי יתר על המידה, וקבעה כי הרף שקובע החוק לעניין "קושי" להגשת תביעה בידי אדם אינו נמוך, אך הוא גם אינו צריך להיות גבוה מדי.⁹

במקרה דנן, בית הדין הארצי ציין כי אין לפרש את המונח "קושי" כמכוון לבלתי אפשרי או לקשה במיוחד, וצידד בפסיקתה של ברק-ארז, לפיה כאמור הרף אינו צריך להיות "גבוה מדי", אך גם לא נמוך. במקרה הנדון קבע בית הדין כי לא עלה בידי העמותה להוכיח קושי להגיש את התובענה באמצעות תובע בעל עילת תביעה אישית, כיוון שהעמותה לא הוכיחה כי פעלה בשקידה סבירה בניסיון לאתר תובע ייצוגי. כך, למשל, הבקשה לאישור מבוססת בחלקה על מטפלות אנונימיות בעלות עילת תביעה אישית לכאורית, אך מטפלות אלו לא נשאלו במפורש אם הן מסכימות להיות תובעות ייצוגיות. בנוסף, לא נסתרה הטענה שהוגשו על ידי מטפלות תובענות אישיות בעבר, ואף תובענות ייצוגיות. יתר על כן, בתגובה לידיעה שפרסמה העמותה בנוגע לתובענה, מטפלת הגיבה כי היא מעוניינת לדעת אם תוכל להיות מיוצגת ע"י עורכי הדין כחלק מהתובענה הייצוגית, אך העמותה לא פירטה האם היא פעלה לבחינת האפשרות לצרפה לבקשה לאישור.¹⁰ לאור כל זאת, בית הדין הארצי קבע כי אין לקבל טענה שלפיה אפרוורית, למטפלות, לרבות מטפלות לשעבר, קיים קושי להגיש תובענה ייצוגית נגד מעסיקותיהן. נאמר כי אמנם במשפט העבודה מוכר הקושי של עובדים להגיש תביעה נגד מעסיקהם, אך קושי זה נחלש בתום יחסי העבודה. כמו כן, בית הדין עמד על כך שהתובענות הייצוגיות שמוגשות בענפי השמירה והניקיון, שבהם מועסקים עובדים מוחלשים לא פחות, מלמדות כי הדבר אפשרי.¹¹

באופן כללי, ארגונים עשויים להגיש תובענות במצבים בהם לתובעים בעלי עילה אישית קיימים חסמי כניסה. למשל, מצבים בהם הקבוצה הנפגעת היא אוכלוסייה מוחלשת נעדרת אמצעים כלכליים (ובפרט כאשר נדרש מימון חוות דעת מומחה), מצבים בהם קיימים פערי מידע, היעדר יכולת להבין את הפגיעה על ידי הקבוצה הנפגעת, חסמים תרבותיים, חשש מעימות עם הנתבע ועוד.¹² עו"ד אסף פינק מציע לבטא במבחן למונח "קושי" את החשיבות שיש בטיפול משפטי בנושאים חברתיים זנוחים, דהיינו כאלו שאינם זוכים לטיפול משפטי משך תקופה ארוכה. למשל, לגישתו, עצם העובדה ששנים ארוכות לא הוגשה תובענה ייצוגית בנושא שכר שווה לנשים, עשויה להצדיק בחינה אוהדת של בקשת ארגון חברתי להגיש תובענה ייצוגית בתחום, עת בודק בית המשפט את התקיימות רכיב הקושי.¹³ הדס הולצשטיין תמיר עמדה על החשש שיישום פסק הדין של השופט דנציגר על ידי הערכאות הנמוכות עלול לחסום את האפשרות להגשת

⁷ שם, פסי' 41.

⁸ שם, פסי' 3 לפסק דינה של השופטת (כתוארה אז) חיות.

⁹ שם, פסי' 2 ו-5 לפסק דינה של השופטת ברק-ארז.

¹⁰ עניין מטב, לעיל ה"ש 1, פסי' 43 לפסק דינו של סגן הנשיאה איטח.

¹¹ שם.

¹² ראו למשל את דבריו של השופט דנציגר בעניין זה. עניין קולך, לעיל ה"ש 4, פסי' 38 לפסק דינו.

¹³ אסף פינק "תובענות ייצוגיות ככלי לשינוי חברתי" מעשי משפט ו 157, 168 (2014).

תובענות ייצוגיות על ידי ארגונים. הולצשטיין ציינה למשל שאם ארגונים יצטרכו להוכיח בתצהירים את הניסיונות שנעשו על ידם לאתר תובע פוטנציאלי, הדבר עלול להרתיע אותם מהגשת תובענות. לגישה, פרשנותו המצמצמת של השופט דנציגר עלולה לסכל את אחת ממטרות החוק – האפשרות לעשות שימוש בכלי התובענה הייצוגית לצורך הגנה על זכויות אדם. לגישה, נכון יותר בעניין זה לאמץ את גישתן של השופטות חיות וברק-ארז.¹⁴ בהקשר זה, כאמור, אמנם בית הדין הארצי קבע כי בנסיבות העניין לא עלה בידי העמותה להוכיח קושי להגיש את התובענה באמצעות תובע בעל עילת תביעה אישית, אך באופן כללי אימץ את הפרשנות שהציעה השופטת ברק-ארז.

ערעור המעסיקות – בחינת בקשת האישור

ראשית, בית הדין בחן את השאלה האם מותר להגיש תובענה ייצוגית בעילה הכלולה בבקשה לאישור, בהתאם לסעיף 3(א) לחוק ופרט 10 לתוספת השנייה לחוק.¹⁵ נפסק כי מדובר בתביעה שעילתה בהפרת חוק שעות עבודה ומנוחה וחוק שכר מינימום, בהפרת הסכם העבודה ובעשיית עושר ולא במשפט, אשר באה בגדרו של סעיף 24(א)(1) לחוק בית הדין לעבודה, ומכאן כי מדובר בעילה הכלולה בפרט 10 לתוספת השנייה לחוק.¹⁶ שנית, בית הדין בחן את הדרישות הקבועות בסעיף 8(א) לחוק, והגיע לכלל מסקנה כי תובענה ייצוגית אינה הדרך היעילה וההוגנת להכריע במחלוקת האם זכאיות המטפלות לשכר עבודה עבור זמן המעבר. בית הדין הארצי בחן האם זמן המעבר הוא חלק משעות העבודה של המטפלות, וקבע כי התשובה לשאלה מהו "הזמן שבו עומד העובד לרשות העבודה" אינה פשוטה והיא תלויה בנסיבות הקונקרטיות הנוגעות לכל מקרה. כמו כן, נקבע כי הבסיס המשפטי לתביעה אינו בהכרח הגדרתו של זמן המעבר כ"זמן עבודה", וכי מדויק יותר לבחון את שאלת "השכר הראוי" (תמורה ראויה). בנוגע ל"שכר הראוי" נקבע כי שאלת הזכאות בגין זמן המעבר לא הוסדרה בחוק (הצעת חוק פרטית שיזמה העמותה לא הבשילה לכלל חקיקה), בהסכם קיבוצי/הסדר קולקטיבי (ההסכם הענפי לא נכנס לתוקף) או בהסכם אישי, וכי השאלה האם המטפלות זכאיות לשכר ראוי בגין זמן המעבר היא שאלה מורכבת שיש לה פנים לכאן ולכאן, ושהעניין צריך להיבחן בנסיבותיו של כל מקרה ומקרה, בשים לב לנסיבות העסקה הכוללות. בחינה זו הובילה את בית הדין למסקנה כי יש אפשרות סבירה שהתובענה תידחה, נוכח חוסר היכולת לקבוע כלל אחיד בהתייחס לכלל חברות הקבוצה, שכן ההכרעה תלויה בנסיבות הקונקרטיות של כל מטפלת ובמקרים מסוימים אף בנסיבות הנוגעות ליום עבודה מסוים. נקבע כי יהיה צורך לקיים לגבי כל מטפלת ומטפלת "משפט זוטא" שבמסגרתו יתבררו הנסיבות הרלוונטיות כאמור, ולכן בנסיבות אלה לא ניתן לקבוע כי בירורה של התובענה הייצוגית יהיה יעיל.¹⁷ נוכח הכרעה זו, ממילא נדחה ערעור העמותה בנוגע לשיעור ההוצאות שנפסק לזכותה.¹⁸

בסיום פסק הדין בית הדין הארצי ציין כי סוגית זמן המעבר ראויה להתלבן בין הגורמים הרלוונטיים, ובראש ובראשונה המוסד לביטוח לאומי, אשר שם לו למטרה להבטיח כי המטפלות יועסקו בתנאי העסקה הוגנים, ושאותם גורמים ינסו לאתר פתרון כלכלי מאוזן לסוגיה.¹⁹

¹⁴ הדס הולצשטיין תמיר "קול ברמה נשמע" יהא זה גם קולה של רחל": בעקבות – רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך פורום – נשים דתיות" המשפט ברשת מבזקי הארות פסיקה 53 16, 25 (2016).

¹⁵ יש לציין כי במקרה זה לא חל הסייג הקבוע בפרט 10(3) לתוספת השנייה לחוק שעניינו "תביעה של עובד שחל עליו הסכם קיבוצי המסדיר את תנאי עבודתו, והמעסיק של אותו עובד או ארגון מעבידים שהוא חבר בו, צד להסכם הקיבוצי".

¹⁶ עניין מטב, לעיל ה"ש 1, פסי' 47 לפסק דינו של סגן הנשיאה איטח.

¹⁷ שם, פסי' 51-64.

¹⁸ שם, פסי' 49-64.

¹⁹ שם, פסי' 68.

ת"צ (מחוזי חי) 15-09-38021 ח'וטבא נ' קבוצת כרמלטון בע"מ (פורסם בנבו, 30.04.2018), ערכאה: בית המשפט המחוזי בחיפה, מפי השופט יגאל גריל

בית המשפט דחה בקשה לאישור הסדר פשרה אשר הוגשה לאחר שבהחלטה קודמת אושרו באופן חלקי בקשות אישור שאוחדו,²⁰ ובבסיסן הטענה כי הנתבעת, המפעילה את מנהרות הכרמל, מחייבת ביתר נוסעים שאינם מחזיקים במנוי, ונסעו בנתיב למנויים נסיעה רציפה בשני מקטעי המנהרות. על פי הטענה, חוק כבישי אגרה (מנהרות הכרמל), התשנ"ה-1995, והתקנות שהותקנו לפיו, מתירים לנתבעת לגבות תשלום פיצוי והחזר הוצאות פעם אחת בלבד, ואילו היא גובה כפליים, על כל מקטע בנפרד.

הסדר הפשרה אליו הגיעו הצדדים קבע כי הנתבעת תימנע, לאחר תחילת פעולתה של מערכת אגרה ממוחשבת חדשה שרכשה, לחייב חייבים, שיבצעו נסיעה רצופה בשני קטעי הכביש באותו כיוון נסיעה, בתשלום "פיצוי והחזר הוצאות" בסכום כולל העולה על הסכום המקסימאלי המותר לחיוב בהתאם לתקנות. בנוסף, נקבע שהנתבעת תתרום למטרה ציבורית ראויה (או לקרן לפי סעיף 27א לחוק), סכום כולל של 250,000 ש"ח. השופט גריל דחה את הסדר הפשרה במתכונתו הנוכחית ואפשר לצדדים להגיש הסדר פשרה מתוקן בשים לב להערות שבהחלטה. להלן יפורטו נימוקי הדחייה, אשר חלקם מבוססים על התנגדות שהוגשה מטעם היועץ המשפטי לממשלה (להלן: היועמ"ש).

תחילה התייחס השופט גריל לבעייתיות בהגדרת הקבוצה בהסדר הפשרה המוצע, וקבע כי הגדרת הקבוצה עלולה לכלול חברי קבוצה שחויבו בנסיבות אחרות ושונות מאלה שהיוו את העילה להגשת התובענות, ובניגוד לתכלית הסדר הפשרה האמור לפתור את המצב שבגיניו הוגשו התובענות. ב"כ היועמ"ש עמד על החשש שכתוצאה מכך יחול על חברי קבוצה אלה מעשה בית דין, הגם שנסיונות היווצרות החיוב בעניינם שונות מאלה המצויות בבסיס התובענה, ובגינן גם לא ניתן פיצוי במסגרת הסדר הפשרה. לפיכך, השופט גריל קבע שלא ניתן לאשר את הגדרת הקבוצה במתכונתה הנוכחית, והמליץ לצדדים על הגדרת קבוצה אחרת.²¹

לאחר מכן דן השופט גריל בפער שבין סכום התביעה כפי שהוערך בשתי בקשות האישור (4.25 מיליון ש"ח ו-5 מיליון ש"ח), לבין סכום הפיצוי לציבור לפי ההסדר, שעומד על סך של 250,000 ש"ח. ב"כ היועמ"ש סבר כי לא ניתן הסבר מניח את הדעת לפער זה, הציע למנות בודק לצורך עניין זה, וציין כי הסעד המוצע, אשר אינו כולל פיצוי פרטני לחברי הקבוצה, אינו עולה בקנה אחד עם הדין ותכליותיו.²² השופט גריל לא קיבל את עמדת היועמ"ש בעניין זה, ונימק כי יש לתת את הדעת לכך שהסדר הפשרה כולל הפעלת מערכת אגרה ממוחשבת, בעלות לא מבוטלת, כך שתצמח בהכרח תועלת לחברי הקבוצה, כאשר עיקר ההטבה היא בדמות ההסדרה העתידית. לגישתו, יש לשים את הדגש על התועלת שתצמח מהסדרת הסוגיה מעתה ואילך, חרף היעדר הפיצוי הפרטני. בנוסף ציין השופט גריל כי במצב דברים זה, כאשר עיקר התועלת לציבור היא בדמות ההסדרה העתידית, ובחינת ההסדר היא בחינה משפטית-מהותית, אין מקום לעמוד על מינויו של בודק.²³ בנוגע לפער בין סכום התביעה לסכום הפיצוי הכספי, קבע בעבר השופט כבוב כי כאשר בית המשפט נדרש לבחון את סבירותו של הסדר פשרה, אין עליו להתייחס לסכום שנתבע במסגרת הבקשה לאישור בלבד, אלא עליו לבחון את סבירותו של ההסדר על פי הראיות, הממצאים וחוות הדעת, ביחס

²⁰ ת"צ (מחוזי חי) 15-09-12848 זקאק נ' קבוצת כרמלטון בע"מ (פורסם בנבו, 19.09.2016).

²¹ עניין ח'וטבא, פסי' טז, כה ו-כו לפסק דינו של השופט גריל.

²² סעיף 20(ג1) לחוק קובע כי בית המשפט רשאי להורות על מתן סעד לטובת הציבור רק אם מצא כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות העניין.

²³ שם, פסי' כח-לא.

לסיכויי התביעה גופה להתקבל ולהערכה בעניין גובה הנזק שנגרם, שאינו תואם בהכרח את סכום התביעה.²⁴ גישה זו עולה בקנה אחד עם הגישה שנקט השופט גריל בעניין זה.

בנוסף, פסק השופט גריל כי קיימת עמימות בהסדר בדבר "תקופת הביניים" (החל מ-45 ימים לאחר אישור הסדר הפשרה ועד להפעלת מערכת אגרה חדשה בתוך 24 חודשים), אשר גם היא אינה מאפשרת לו לאשר את ההסדר במתכונתו הנוכחית. השופט קיבל את עמדת ב"כ היועמ"ש, לפיה הסדר הפשרה המוצע אינו ברור בעניין זה, ועשוי לאפשר פרשנות לפיה ככל שהחייבים לא יפנו בעצמם למימוש החזר בגין הגביה ביתר, הם יישאו למעשה בתשלום גבוה מן המותר בדין בתקופה זו. כך, למשל, נכתב בהסדר כי: "המשיבה תחייב, כפי שהיא עושה עד כה, כל חייב שיבצע נסיעה מפירה בסכום שאינו עולה על סכום הפיצויים והחזר ההוצאות המותר לפי התקנות", כאשר, בנוסף לכך הנתבעת טענה שהיא פעלה ופועלת כדין. השופט גריל ציין כי סעיף זה נותן אפשרות לנתבעת להמשיך את הגביה בעבור כל מקטע, גם כשהנסיעה היא רציפה בשני מקטעים באותו כיוון נסיעה. לכן הציע השופט להעמיד דברים אלה על דיוקם בהסדר הפשרה, כך שיהיה ברור שהנתבעת תחדל מלגבות ב"תקופת הביניים" עבור נסיעה רצופה בשני מקטעים באותו כיוון נסיעה תשלום כפול של פיצוי והחזר והוצאות, וכי החשבון שיקבל החייב יהא סופי בגובה פיצוי והחזר הוצאות פעם אחת בלבד, ללא צורך בפניה כלשהי לנתבעת.²⁵

לסיום, השופט גריל פסק כי אילו לא הייתה בעייתיות בהגדרת הקבוצה, הוא היה מורה על תיקון הסעיף בהסדר הפשרה הנוגע ל"תקופת הביניים", אולם, נוכח הבעייתיות הנ"ל, ונוכח דברי הצדדים כי קבלת אישור בלתי מותנה של ההסכם, על כל מרכיביו, מהווה תנאי מתלה לתוקף ההסכם, הרי שאין באפשרותו לאשר את הסדר הפשרה המוצע.²⁶

²⁴ ת"צ (כלכלית) 29520-03-13 לייטקום (ישראל) בע"מ נ' חבס, פס' 63 לפסק דינו של השופט כבוב (פורסם בנבו, 19.03.2017).

²⁵ עניין חו"טבא, לעיל ה"ש 21, פס' לג-לו לפסק דינו של השופט גריל.

²⁶ שם, פס' לז ו-לט.